

ΕΛΙΖΑ-ANNA ΔΕΛΒΕΡΟΥΔΗ

Οι νέοι στις κωμωδίες του ελληνικού κινηματογράφου 1948-1974, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς / Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Ε.Ι.Ε., Αθήνα 2004, σσ. 556, 36 ειχ. ISBN 960-7138-32-5.

Πρόκειται για μια σύνθετη ανάλυση του ρόλου της νεολαίας στις κινηματογραφικές κωμωδίες στη χρυσή εποχή του εμπορικού κινηματογράφου, που ενδιαφέρει άμεσα τη θεατρολογία, γιατί πολλές από τις ταινίες προέρχονται από το εμπορικό θέατρο, παίζονται παράλληλα σε αυτό ή καταλήγουν στη σκηνή, για να επαναληφθεί η εισπρακτική επιτυχία τους. Με το σκεπτικό αυτό αξίζει να παρουσιαστεί εδώ εν συντομία, γιατί αποτελεί έναν καθρέφτη, παραμορφωτικό βέβαια και κανονιστικό, μιας κοινωνικής πραγματικότητας, η οποία περνάει εξίσου στο εμπορικό θέατρο και την φαρσοκωμωδία της εποχής. Μια Εισαγωγή (σσ. 13 εξ.) προσπαθεί να κάνει μια επισκόπηση για τις κοινωνιολογικές και ανθρωπολογικές μελέτες που έχουν γίνει πάνω στην αστική οικογένεια και την παιδική και εφηβική ηλικία· η σχετική βιβλιογραφία είναι μεν πλούσια, αλλά καθόλου εξαντλητική. Ωστόσο αυτό λίγο επηρεάζει την αξία των αποτελεσμάτων, που στηρίζεται στην ανάλυση και αξιοποίηση 538 ταινιών, που έχουν καταγραφεί σ' έναν πίνακα στο τέλος του τόμου. Πρόκειται λοιπόν για σύνθετη εργασία, συστηματική, μεθοδική, που δαμάζει έναν πολύ μεγάλο όγκο υλικού· αυτός ήταν και ο λόγος της μεγάλης καθυστέρησης της δημοσίευσης της μονογραφίας. Η συστηματικότητα και μεθοδικότητα της θεματικής προσέγγισης διαφαίνεται ήδη από τη διάρθρωση του όλου εγχειρήματος: χωρίζεται σε δύο μέρη – το πρώτο, «Η κατασκευή ως μάρτυρας» ασχολείται με τις συνθήκες παραγωγής και τα στερεότυπα της πραγματικότητας που κατασκευάζει, το δεύτερο ύστερα αποτελεί τον κορμό της εργασίας, και ασχολείται με «Πρόσωπα κωμωδιών, ανθρώπινες σχέσεις». Το πρώτο μέρος χωρίζεται σε δύο κεφάλαια: 1. «Συγκρότηση του ερευνητικού πεδίου», όπου συζητούνται τα χρονικά όρια (σσ. 25 εξ.), το υλικό (σσ. 31 εξ.), οι εταιρείες παραγωγής και οι συνεργάτες τους (σσ. 35 εξ.), και 2. «Οι κωμωδίες ως ιστορική μαρτυρία για τη νεότητα», όπου υπάρχουν οι εξής υποενότητες: «Στερεότυπα και ρεαλισμός» (σσ. 53 εξ.) και «Η νεανική ηλικία» (σσ. 59 εξ.).

Ο κύριος κορμός της εργασίας (μέρος δεύτερο) απαρτίζεται από πέντε κεφάλαια, που αναλύουν θεματικά την παρουσία της νεολαίας στον ελληνικό κωμικό κινηματογράφο. Το πρώτο κεφάλαιο, «Οι νέοι και η οικογένειά τους», τέμνει το υλικό με τις εξής κατηγορίες: 1. νέοι με οικογένεια (σσ. 81 εξ.), όπου αναλύονται οι εξής σχέσεις: πατέρας – μητέρα – κόρη, πατέρας – μητέρα – γιος, 2. οικογένειες με ένα γονέα (σσ. 92 εξ.): μητέρα – κόρη, πατέρας – κόρη, μητέρα – γιος, πατέρας – γιος, αδελφές, αδελφός-προστάτης, 3. Λοιποί συγγενείς (σσ. 130 εξ.), 4. νέοι χωρίς οικογένεια (σσ. 143 εξ.). Αυτή η κατηγοριοποίηση μοιάζει κάπως μηχανιστική, αλλά η υψηλή τυποποίηση των διαπροσωπικών σχέσεων σ' αυτές τις εμπορικές κωμωδίες όχι μόνο επιτρέπει μια τέτοια κατηγοριοποίηση, αλλά περίπου την επιβάλλει. Θα είχε ενδιαφέρον, να συγκριθεί αυτό το υλικό τώρα με τα αποτελέσματα μιας βαθύτερης κοινωνιολογικής ανάλυσης της κοινωνικής πραγματικότητας· σε ποιο βαθμό αντιστοιχεί η θεματολογία του ελαφρού κινηματογράφου σε υπαρκτά προβλήματα της νεοελληνικής μεταπολεμικής κοινωνίας, όπου η χαλάρωση των οικογενειακών δεσμών και θεσμών είναι φανερή κτλ. Το δεύτερο κεφάλαιο, ασχολείται με την «Εκπαίδευση». Συστηματοποιεί το υλικό στους εξής θεματικούς κύκλους: 1. το σχολείο (σσ. 152 εξ.), 2. φοιτητική ζωή (σσ. 157 εξ.), 3. στρατιωτική θητεία (σσ. 165 εξ.). Ιδιαίτερα μεγάλο είναι το κεφάλαιο τρία: «Έρωτας και γάμος»· δεν υπάρχει σχεδόν ταινία που να μην θίξει αυτό το θέμα. Εδώ βρίσκουμε τις εξής θεματικές ενότητες: 1. έρως και ηθική (σσ. 170 εξ.): η γνωριμία, συνοικέσιο, συμπτώματα,

τακτικές, δυσκολίες, αστεφείς, ένας ιδανικός σύζυγος, ξενομερίτες, προίκα μου αγαπημένη, εκτός γάμου εγκυμοσύνη, φυγές και απαγωγές, έρωτας συμφέροντος, ομοφυλοφιλία, 2. Μετά την τελετή (σσ. 243 εξ.): τρίτο πρόσωπο, η ανατροπή των παιδιών. Σημαντική θεματολογία του παλαιού ελληνικού κινηματογράφου είναι και η «Εργασία» (κεφάλαιο τέταρτο). Χωρίζεται κατά φύλο: 1. Νέοι (σσ. 275 εξ.): αυτοαπασχολούμενοι, αυτοκινητιστές, ιδιωτικοί υπάλληλοι, δημόσιοι υπάλληλοι, επαρχιώτες στην Ομόνοια, μετανάστες, βιοτέχνες και βιομήχανοι, επιστήμονες, η διασκέδαση ως επάγγελμα, οι Καλές Τέχνες ως επάγγελμα, λάθος επάγγελμα, άνεργοι και υποαπασχολούμενοι, άεργοι, 2. Νέες (σσ. 329 εξ.): μοδίστρες και καπελούδες, μανεκέν, γραμματείς – δακτυλογράφοι – τηλεφωνήτριες, πωλήτριες, εργάτριες, υπηρέτριες, κόρες πλούσιων μπαμπάδων, νέα επαγγέλματα – νέες συμπεριφορές, επιστήμονες, καλλιτέχνιδες, γυναικεία εργασία και γάμος, σεξουαλική παρενόχληση και σεξουαλική πρόκληση. Σε αντιδιαστολή με τον κόσμο της εργασίας, το πέμπτο κεφάλαιο ασχολείται με τον «Ελεύθερο Χρόνο» (σσ. 375 εξ.): αθλητισμός, τυχερά παιχνίδια, νυχτερινή διασκέδαση, διασκέδαση στο σπίτι, διακοπές, τέχνη και διανόηση.

Ένας επίλογος συνοψίζει τα αποτελέσματα (σσ. 423 εξ.). Ακολουθούν οι φωτογραφίες (σσ. 431 εξ.), ο πίνακας των κωμωδιών (σσ. 467 εξ., με χρονολογική σειρά και αναφορά τίτλου, παραγωγής, σκηνοθεσίας, σεναρίου και ηθοποιών), η βιβλιογραφία (σσ. 509 εξ.), ένα πολύ περιεκτικό ευρετήριο κύριων ονομάτων και έργων (σσ. 519-543) και το english summary (σσ. 545 εξ.). Πρόκειται για μεγάλη και σύνθετη εργασία, που θα αποτελέσει εργαλείο και για τη διερεύνηση του χώρου του ελαφριού εμπορικού θεάτρου της μεταπολεμικής εποχής, που συνδέεται πολλαπλώς με τον κινηματογράφο.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΤΣΙΑΡΑΣ

Το δράμα και το θέατρο στην εκπαίδευση, Αθήνα 2005, σελ. 160,
ISBN 960-92271-4-7.

Πρόκειται για ένα χρήσιμο εγχειρίδιο με πολύ καλή βιβλιογραφική τεκμηρίωση και επισημονικές αξιώσεις, που στηρίζεται ως ένα βαθμό στη διδακτορική του διατριβή. Αναπτύσσει τους προβληματισμούς και τα στοιχεία που έχω καταθέσει το 1985, στο άρθρο «Το Θέατρο στο Σχολείο. Παιδαγωγικοί, ψυχολογικοί και θεατρολογικοί προβληματισμοί στη σύγχρονη ευρωπαϊκή εκπαίδευση: από τις εθνικές γιορτές και τη μορφωτική πράξη στο δραματοποιημένο παιχνίδι και το ψυχοδράμα», σε πληρέστερη μορφή στον τόμο: *Κείμενα και αντικείμενα. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*, Αθήνα 1997, σσ. 17-76, αλλά το ξεπερνά κατά πολύ σε πρόσφατη βιβλιογραφική ενημέρωση και στοιχεία που καταθέτει. Στο γενικό προβληματισμό εισάγει με «Εισαγωγή» (σσ. 9 εξ.), στις υποσημειώσεις της οποίας διαφαίνεται ήδη η άνετη χρήση μιας πολύ μεγάλης σχετικής βιβλιογραφίας. Το πρώτο κεφάλαιο προσφέρει μια «Ιστορική αναδρομή στην εισαγωγή του δράματος στην εκπαίδευση» (σσ. 23 εξ.), ξεκινώντας από την προπολεμική και μεταπολεμική περίοδο και εστιάζοντας κυρίως στον αγγλόφωνο χώρο. Το δεύτερο κεφάλαιο, «Θεωρίες για το εκπαιδευτικό δράμα» (σσ. 35 εξ.) ξεκινάει με τον Εντβείν, τον Moreno, τον Beacon, τον George Mead, τον Erving